№ 74 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 3

1890

ՏԱՍՆ ԵՒ ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 3 № 74

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՆԵՐԿԱՅ 1890 ԹՒԱԿԱՆԻՆ

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Հրատարակվում է Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք ստանում ենք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի.

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը).

կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կարսի սանիտարական դրութիւնը. Նամակ Հին-Նախիջեւանից. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սալմաստ և մի գիծ այդտեղի կեանքից. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ակնարկներ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՍԻ ՍԱՆԻՏԱՐԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Պարսկաստանում երևացող խոլերայի հետևանքըն այն եղաւ, որ մեզանում ևս ուրիշ քաղաքների նման կազմվեց սանիտարական խորհուրդ, որի կարգադրութեամբ քաղաքը բաժանեցին երկու մասի և ընտրվեցան սանիտարական հոգաբարձուներ և վերահսկողներ: Այս անգամ ուզում ենք մի քանի խօսք ասել քաղաքի միայն առաջին մասի սանիտարական հոգաբարձու Բալա-Բէկ-Ալի-Բէկ Օղլու գործունէութեան մասին, որովհետև երկրորդ մասի հոգաբարձուն դեռ մի որ և է յայտնի բան չէ արել:

Յիշեալ Բալա-Բէկ Ալի-Բէկ Օղլին իր գործունէութիւնն արդէն սկսել է և այժմ ամենաեռանդուն կերպով գործում է, այն է՝ փոխանակ ժողովրդին բառերով հասկացնելու անմաքրութեան, բնակարանները կեղտոտ պահելու հետևանքը, նա սկսել է զանազան մարդկանց վրա արձանագրութիւններ կազմել և ուղարկել հաշտարար դատաւորին, որպէս զի այս վերջինս յանցաւորներին պատժէ, ինչպէս որ հարկն է:

Զը նայելով, որ այս վերջինս սովորութիւն չունի շուտով գործ վճռել, այնու ամենայնիւ ամսխ մէկլին մի քանի հարուստ մարդկանց սաստիկ պատժեց, գրեթէ բոլորին էլ մի-մի ամիս բանտ վճռեց: Դատարանում պ. հոգաբարձուի կազմած արձանագրութիւնների ընթերցումից երևաց, որ քաղաքիս ամենահարուստ Պետրոս ադա Շիխեանց, յոյն Խարալամբ Սավիօվ, գերմանացի Ադամ Բաուէր և պարսիկ Հաճի Մօլլա-Ալի այնքան կեղտոտութիւններ են հաւաքած եղել իրանց տներում և տների առաջ, որ սանիտարական հոգաբարձուն հազիւ է կարողացել իր սեփական փողով, ուղիղ վաթսուն և երկու րուբլիով, մաքրել տալ, որ և պահանջում է մեղաւորներից վճարել իր օգտին: Առհասարակ մի սայլ աղբը քաղաքից դուրս թափում են ամենաշատը քսան կոպ., իսկ վաթսուն և երկու րուբլիով սանիտարական հոգաբարձուն պէտք է, որ 310 սայլ թափել տուած լինի: Իսկ այդ 310 սայլ կեղտոտութիւնը մի ահագին բլուր կը կազմէ: Երևակայել մինչև անգամ չէ կարելի, որ մի գերդաստան այնքան կեղտոտութիւն հաւաքէ իր տան մէջ, որ հազիւ կարելի լինի 22, 18, 12, 10 րուբլով մաքրել տալ: Միթէ վերոյիշեալ հարուստ մարդիկ այնքան յիմար են, այնքան կեղտասէր են, որ իրանց տները աղբանոց են շինել...

Անբարեխղճութիւն է մինչև անգամ այդպէս մտածելը, քանի որ վերոյիշեալ անձնաւորութիւնները ոչ մի կողմով ստոր չեն նոյն իսկ արձանագրութիւն կազմող հոգաբարձուից:

Յոյս ունենք, որ սանիտարական խորհրդի անդամները այս մեր արդար բողոքը անհետևանք չեն թողնի, որով մեծ բարիք արած կը լինեն ժողովրդին:

***

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

—

Յունիսի 23-ին

Քաղաքիցս ոչ այնքան հեռու, Երասխի միւս ափին, Պարսկաստանի սահմանում, գտնվում է Ղամբար-Քեանդ գիւղը, որը բաղկացած է մօտաւորապէս 40 տուն զուտ հայ բնակիչներից: Դրանք զրկված լինելով Պարսկաստանի խորքերից, հայերէն լեզուով խօսել գրեթէ չը գիտեն. խօսում են թուրքերէն և չունեն ոչ քահանայ և ոչ եկեղեցի:

Ղամբար-Քեանդցիք երկու տարի սրանից առաջ բնակվում էին Դաւալու գիւղի մօտ Կախանօվկա կոչված գիւղում, որը գտնվում է ռուսաց սահմանի վրա, Երասխի ափին: Դրանք այդտեղ վերջին տարիները, Երասխը հեղեղելիս, մեծ վնասներ են կրում, և այդ առիթ բռնելով Պարկաստանի Մակու կառավարիչ Թէյմուր-խանը օգտվել է նրանց միամտութիւնից և առաջարկել է գաղթել իր հողը, խոստանալով նրանց ամեն տեսակ դիւրութիւններ, և այս խեղճերը հեղեղից առաջացած իրանց վնասները տեսնելով ընդունել են վաշխառու խանի առաջարկութիւնը և գաղթել վերոյիշեալ Ղամբար-Քեանդ գիւղը:

Այժմ խանի խոստացած դիւրութիւնները, ի թիւս որոց և այն, որ խոստացել էր Երասխից ջուր հանել տալ, նրանց դաշտերը ջրելու, որի մեծ պահանջ ունեն, մնացել են անկատար: Բացի այդ այս մօտերքս չարունակ ամենայն օր սարվազներ (զինուորներ) է ուղարկում և պահանջում նրանցից գիւղի «բահրան» և տների գլխահարկը: Իսկ գիւղացիները անկարող լինելով լրացնել նրանց պահանջը, ենթարկվում են հարստահարող և ճնշող խանի մարդկանց տուած սաստիկ տանջանքներին և այդպիսով ընկնում են տարակուսութեան մէջ:

Վերջապէս գիւղացիք տեսնելով, որ խանը աւելի խստութեամբ պիտի պահանջի բոլոր այն հարկերը, յուսահատված այս ամսի 18-ին գիշերը, թողնելով իրանց տները և դաշտային ցանքերը, ընտանիքով կամենում են անցնել ռուսաց սահմա-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

V

Շատ անգամ ես լսել և կարդացել եմ թէ Թիւրքահայոց ինտելիգենցիան և երիտասարդութիւնը այս կարող են անել, այն կարող են անել, կամ թէ Թիւրքահայոց ինտելիգենցիան այս պիտի անի, այն պիտի անի....

Շատ ճշմարիտ են ասում այդպէս ասողները կամ գրողները: Ինտելիգենտ մարդիկ, ինտելիգենտ երիտասարդութիւնը, ո՛ր հասարակութեան մէջ և որ երկրում էլ լինեն նրանք, միշտ կարող են մեծ գործեր կատարել, միշտ կարող են ներգործական և առաջնորդող դեր կատարել ժողովրդի թէ հասարակական և թէ մտաւոր կեանքի մէջ.... Երիտասարդութիւնը ամեն մի հասարակութեան մէջ այն զօրեղ, ոգևորված, անձնուէր տարրն է, որը կարող է իրան զոհ բերել բարձր գաղափարներին, որը կարող է ոգևորվել մեծ մտքերով և իրան նուիրել ժողովրդի առաջադիմութեան վսեմ գաղափարին, կրելով ամեն տեսակ հալածանք և ենթարկվելով ամեն տեսակ զրկանքներին....

Այդ բոլորը տեսականապէս ճիշդ է, ինչպէս տեսականապէս ճիշդ է և այն, որ Թիւրքահայոց երիտասարդութիւնը, ինչպէս կրկնում են միամիտները, «պէտք է այս անի, պէտք է այն անի»:

Բայց ա յ ս և ա յ ն անելու համար, ամենից առաջ ինչ է հարկաւոր: Չէ՞ որ պէտք է լինի ա յ ս և ա յ ն անողը,—այսինքն ինտելիգենցիան և երիտասարդութիւնը:—Արդ, հետաքրքրական է իմանալ, կա՞յ արդեօք Թիւրքաց Հայաստանում ինտելիգենցիա, ունեն արդեօք Թիւրքահայերը ինտելիգենտ երիտասարդութիւն:

Ահա հարցը:

—

Եթէ ինտելիգենցիա և երիտասարդութիւն ասելով հասկանում ենք մտաւոր յայտնի բարձրութեան վրա կանգնած տարր, եթէ երիտասարդութիւն ասելով հասկանում ենք մի այնպիսի շըրջան, որը ընդունակ է ոգևորվելու բարձր մտքերով և իրան նուիրելու այդ բարձր մտքերի ծառայութեան,—այն ժամանակ թող ներվի ինձ բացարձակօրէն ասել՝ որ Թիւրքահայերը չ ո ւ ն ե ն ի ն տ ե լ ի գ ե ն ց ի ա, որ Թիւրքահայերը չ ո ւ ն ե ն ե ր ի տ ա ս ա ր դ ո ւ թ ի ւ ն:

Իսկ եթէ երիտասարդութիւն ասելով մարդիկ հասկանում են 18 տարեկանից մինչև 28 տարեկան ջահիլ մարդիկ, որոնց մօրուքը կամ նոր է բուսնում, կամ որոնք դեռ չեն մտել ամուսնական կեանքի մէջ,—այն ժամանակ ես կասեմ, որ երիտասարդութիւն ունեն ոչ թէ միայն Թիւրքահայերը, այլ և զուլուները և Աֆրիկայի սևամորթները, որոնց մէջ հասարակական ամենամեծ առաջադիմութիւնը,—գերեվաճառութիւնը և մարդու միս ուտելն է....

—

Թիւրքահայերի ինտելիգենտ երիտասարդութեան գլուխը—Կ. Պօլսի ինտելիգենցիան և երիտասարդութիւնն են, որոնք և իբրև թէ ուղղութիւն են տալիս գաւառական երիտասարդութեան, որովհետև այդ քաղաքումն են կենտրոնացած Թիւրքահայերի ոչ թէ միայն վարչական մարմինները, այլ նոյն իսկ մտածողները, գրողները, լրագրութիւնը և գրականութիւնը: Սակայն ես Պօլսումն էլ երիտասարդութիւն չեմ տեսնում: Բօսֆօրի գեղեցիկ ափերում, ճշմարիտ է, շատ կան Պարիզի և Լօնդօնի փողոցներին լաւ ծանօթացած դիպլօմատոր անձինք, այնտեղ տասնեակներով կարելի է համարել դիպլօմատոր իրաւաբաններ, լեզուագէտներ, բժիշկներ, տնտեսագէտներ և ուրիշ շատ մասնագէտներ,—բայց դրանց բոլորի հասարակական գործունէութեան և մտքերի մէջ նոյնքան չփումն կայ, որքան Կ. Պօլսի համայնքի և էֆէնդիների մէջ: Կ. Պօլսի մէջ ապրող հայ համալսարանականի «ազգային» ամբողջ գործունէութիւնն այն է, որ նա նոր վերադարձած միջոցին մի քանի յօդուած կը գրէ այս և այն լրագրի մէջ, և ապա մտնելով «ընտրեալների», կամ ինչպէս հոսոններն են ասում, «յայտնի ազգայինների» ցանկի մէջ, այլ ևս անարժան կը համարի մասնակցել ազգային գործերին, և հանգստանալով իր մասնաւոր կեանքի փափկութիւնների մէջ, ամեն օր շողոքորթ գրչակներից փառաբանութիւն կը ստանայ.... Եւ այդ գրչակներն են, որոնք ամեն օր իրանց լրագիրների մէջ գրում են. «երէկ յայտնի ազգայինը քաղաքից դուրս գնաց. այսօր յայտնի ազգայինը քաղաք հասաւ. այս երեկոյ յայտնի ազգայինը պիտի ամուսնանայ. վաղը առաւօտեան յայտնի ազգայինը պատրիարքարանը պիտի այցելութեան գնայ....»:

Կ. Պօլսում կան ինտելիգենտ մարդիկ, բայց ի ն տ ե լ ի գ ե ն ց ի ա չը կայ, և այդ պատճառով ահա այնտեղի հասարակական և ազգային բոլոր գործերը մինչև այժմ էլ գտնվում են դրամատէրերի, սեղանաւորների, և կամ աստիճանաւորների ձեռքում, որոնք այդ բոլոր հասարակական գործերը իրանց ձեռքն են առել ոչ թէ նրա համար, որ մի բան են հասկանում, և կամ մի բան շինելու ձգտում ունեն, այլ միայն այն պատճառով, որ ոյժ ունեն, փողի տէր են և իրանց էֆէնդիական պատուանդանի ներքոյ հարիւրաւոր պնակալէզներ և արբանեակներ են պահում....

Մի այնպիսի մթնոլորտում, ինչպիսին է Կ. Պօլսի մթնոլորտը, չէր կարող, ի հարկէ, կազմակերպվել որոշ ձգտումներ ունեցող և յայտնի գաղափարներ դաւանող ե ր ի տ ա ս ա ր դ ո ւ թ ի ւ ն: Եւ վերին աստիճանի միամտութիւն էլ է Կ. Պօլսի մէջ հայ երիտասարդութիւն որոնելը: Երիտասարդութիւն à la Պօլիս, ի հարկէ, այնտեղ կայ.— բարձր, հարուստ դասակարգին պատկանող երիտասարդութիւնը, որը մի խօսք անգամ հայերէն չէ խօսում, որի գործածական լեզուն ֆրանսերէնն է, և որը միանգամայն հեռու է որ և է բանի մասին մտածելու ընդունակ գլուխ ունենալուց: Կ. Պօլսի տեղական դպրոցների մէջ ուսում առած միջին դասակարգին պատկանող երիտասարդները իրանց սահմանափակ զարգացմամբ, իրանց միակողմանի ուղղութեամբ մի նոր բան չեն տալիս, բայց եթէ ստուարացնում են այն ճոռոմաբանների թիւը, որոնք կազմում են Ստամբուլի հայոց ա զ գ ա յ ի ն ե ր ի տ ա ս ա ր դ ո ւ թ ի ւ ն ը, և որոնք քանի որ ջահիլ են՝ ոտանաւորներ են գրում, երբ քիչ մեծանում են, սկսում են իրանց ոտանաւորները և բանաստեղծական ոճով գրած յօդուածները տպագրել «Արևելքի», «փունջի», կամ «Գիտական իմաստասիրական շարժումների» մէջ, և երբ աւելի փորձառու ազգային են դառնում, սկսում են ազգային հանդէսների մէջ ճառեր ասել, շողոքորթութիւններ անել և վերջ ի վերջոյ մտնել այս և այն եպիսկոպոսի, կամ բարձրաղիր էֆէնդիի փէշերի տակ....

Եւ ճշմարիտ, Կ. Պօլսում ոչ թէ ինքն ինտելիգենցիան կամ երիտասարդութիւնն են կազմում մի կուսակցութիւն, ոչ թէ ինտելիգենտ երիտասարդութիւնն է ուղղութիւն տալիս այս և այն գործին, այլ ոչ մի ինքնուրոյն դեր չը կատարելով, ոչ մի գործի նախաձեռնող չը լինելով և ոչ մի բանի մէջ սեփական խելքով չը մտածելով, այդ երիտասարդները դառնալով այս կամ այն եպիսկոպոսի, այս կամ այն էֆէնդիի, կամ այս և այն պատրիարքացուի արբանեակ կամ կողմնակից, սկսում են դրանց համար էլ աշխատել, դրանց համար էլ գրել և դրանց համար էլ մտածել: Պօլսեցի համարեա ամեն մի երիտասարդ իրան, եթէ այսպէս կարելի է ասել, քաղաքացիութիւն տալու համար, պէտք է անպատճառ մանի մի որ և է ազդեցիկ եպիսկոպոսի, կամ աշխարհական էֆէնդիի փէշերի տակ. նա կամ Խրիմեանական է, կամ Նար-բէյի կողմնակից, կամ Մուրադեանի ջատագով, պատրիարքի արբանեակ, և կամ Նուբեանի խնկարկող.... Եւ եթէ այսօր դրանցից մէկը Խրիմեանական է, այսինքն Խրիմեանի անձնա-

նը։ Բայց այդ միջոցին սարվողներն իմանալով գիւղացիների դիտաւորութիւնը, յարձակւում են նրանց վրա և սկսում են հրացաններ արձակել ու մի այնպիսի շփոթութիւն են գցում գիւղացիների մէջ, որ նրանք թողնում են ամենայն ինչ և իրանց մօտ ունեցած բոլոր իրեղէնները և անցնելով Երասխը, ազատում են միմիայն իրանց և իրանց ընտանիքները։ Երասխը անցնելիս մի քանիսը, ինչպէս պատմում են, ենթարկւում են նրա կատաղի հոսանքին և խեղդւում, իսկ մնացածները հազիւ թէ ոտք էին դրել ռուսաց սահմանը, անմիջապէս վրա են հասնում սահմանապահ զինւորները, շրջապատում նրանց և բերում են քաղաք ու յանձնում իրանց մեծին, որը այս մօտերքիս ուղարկելու է նրանց Շահթախթի մաքսատունը։ Քաղաքացիք խղճալով ողորմելիներին, ժողովեցին մի խոշոր գումար և յանձնեցին յիշեալ բանտարկեալներին և, ինչպէս լսում ենք, մտադիր են դիմել քաղաքական վարչութեան, որ այդ խեղճերին կըրկին Պարսկաստան չը վերադարձնեն։

Ինչպէս պատմում են մօտիկ Եամխանա գիւղում ներկայումս տաւարի մէջ սաստիկ ժանտախտ է երևացել, որտեղ բնակիչներից շատերը արդէն զրկվել են իրանց մի կամ երկու կաթնատուներից։ Բայց պէտք է ասած, որ մեզանում մինչև հիմա ոչ մի միջոց չէ գործադրվում այդ տեսակ վարակիչ հիւանդութիւնների առաջն առնելու։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ

Յունիսի 23-ին

Քաղաքիս մէջ մի քանի հարուստ մարդիկ, օգուտ քաղելով իրանց ուժից, ինքնագլուխ քաղաքիս շրջակայքում տիրապետել են մեծ տարածութեամբ հողեր, իսկ աղքատ մարդիկ բոլորովին չունեն մի արշին արձակ տեղ անգամ.... Լաւ կը լինէր, որ հասարակութիւնը ճանաչէր իր պարտականութիւնն ու իրաւունքը և կարգադրէր բոլոր մերձակայ հողերը բաժանել հողագործների մէջ։

Երկու տարի առաջ այստեղ հասարակութիւնը օգտվում էր քաղաքիս արևմտեան կողմում «Խաչեր» անուանված քարակոյտի ներքևից բղխած անուշահամ ջրով, որը կաւէ խողովակներով հասնելով մինչև քաղաքիս կենտրոնը՝ մի քանի աղբիւրների էր բաժանվում. բայց այդ աղբիւրներն արդէն ցամաքել են և ժողովուրդը ջրի պակասութիւն է զգում, որովհետև խողովակները ջարդվել են և ջուրը փոխելով իր ընթացքը, թափվում է մերձակայ գետակները։ Նոր-Բայազէտը պարծենում էր միայն իր զովարար և կաթնահամ ջրերով, բայց այժմ դրանցից էլ է զրկվել։ Յոյս ունենք, որ տեղիս քաղաքապետ պ. Աֆրիկեանց, որը իր արիաջան և տոկուն աշխատութեամբ բարւոքել է քաղաքիս դրութիւնը կարգ և կանոն պահպանելով, այդ աղբիւրների շինելուն ևս ձեռնամուխ կը լինի։

Դեռ հոգևոր երկսեռ ուսումնարանների աշակերտների և աշակերտուհիների հարցաքննութիւնները շարունակվում են։ Քննվող սաները պատասխանում են լաւ։ Ինչպէս երևում է այս տարի դասատու ուսուցիչները չեն խնայել իրանց ջանքը և աշխատութիւնը։

Այստեղ շաբաթ, կիրակի և տօն օրերը եկեղեցիներում, պատարագ մատուցանելու ժամանակ, եկեղեցի յաճախող ժողովրդականներից մի քանիսները կատարելապէս հարբած են գալիս եկեղեցի, որովհետև ժամասացութեան ժամանակ բոլոր գինետները բաց են լինում։ Հրաւիրում ենք այս բանի վրա տեղական իշխանութեան ուշադրութիւնը։

***

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Հարկաւոր եմ համարում հաղորդել ձեզ մի օգտաւէտ սովորութեան մասին, որը մտել է այժմ Ղուբայի հայ հասարակութեան մէջ։ Մօտ մի ամիս սրանից առաջ վախճանվեց այստեղ հարուստ վաճառական Յարութիւն Ստեփանեանցի աղջիկը. հայրը իր աղջկայ յիշատակին նուիրեց Ղուբայի հայոց դպրոցին կից բացված գրադարանին 50 րուբլի, իսկ աղջկայ ամուսինը, վաճառական Ջումշուդ Բարսեղօվ, նուիրեց դպրոցին 100 ր., և գրադարանին 5 րուբլի։ Այս օրինակին հետևելով, մի այլ վաճառական, Եղիա Օվանէսեան, իր նորածին որդու թաղման հանդիսի օրը նուիրեց դպրոցին 25 րուբլի, իսկ գրադարանին 5 րուբլի։ Վերջապէս և մի ղուբայաբնակ ատրպատանցի ծերունի Յովհաննէս Դերբէնդցօվ, իր հիւանդութեան ժամանակ նուիրել է նոյն դպրոցին 100 րուբլի։ Ուրախալի է, որ մեզանում սովորութիւն է դառնում այդ տեսակ նուիրատուութիւններ անել դըպրոցին և գրադարանին, քանի որ Ղուբայի այդ երկու հաստատութիւններն էլ այս րոպէիս դրամական ճգնաժամի մէջ են գտնվում»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Յարութիւն Զալաբօվի նախաձեռնութեամբ կազմվեց այստեղ մի շոգենաւային ընկերութիւն, որը այժմ պատուիրել է Նիժնի-Նօվգորոդի մէջ, Սորմօվի գործարանում, մի շոգենաւ կառուցանելու, որը պիտի կրէ «Րաֆֆի» անունը։ Այդ շոգենաւը կը կարողանայ ընդունել 25 հազար պուդ շոր ապրանք, իսկ կերոսին 30 հազար պուդ։ Հոկտեմբեր ամսում պատրաստ կը լինի և Բագու կը հասնի։ Շոգենաւը կարժենայ 112,000 րուբլի։ Մայիսի վերջերում հասաւ Բագու նոր շինած «Արմայիս» շոգենաւը, որը վերցնում է 60 հազար պուդ շոր ապրանք և արժէ 210,000 րուբլի։ Այդ շոգենաւն էլ շինված է Սորմօվի գործարանում և պատկանում է տեղիս հայոց ընկերութեանը։ Նոյն ընկերութիւնը դիտաւորութիւն ունի երրորդ շոգենաւ պատուիրել»։

—

Կէս տարի անցած լինելով, խնդրում ենք մեր բաժանորդներին, շուտով հասցնել «Մշակի» խմբագրութեանը՝ իրանց վրա մնացած ապառիկները։

—

Մեզ գրում են ԲԱԳՈՒԻՑ, որ այնտեղ կանանց ընկերութիւն հիմնելու գործի մասին շարունակում են աշխատել։ Մեզ միայն զարմացնում է, որ վաղուց սկսած այդ աշխատանքը մինչև այժմ էլ իր նպատակին չէ հասել։ Ցանկալի է որ գոնէ մեր կանայք մի գործ սկսելիս՝ սովորութիւն չը դարձնեն խնդիրը ձգձգել։ Սկսածը իրագործել,—այս պիտի լինի եռանդուն մարդկանց յատկանիշը։

—

Կ. Պօլսից մեզ գրում են, որ Իզմիրեան մրցանակի կէսը, այն է 20 օսմանեան ոսկու պարգևը տրվեց Խորէն վարդապետ Ստեփանէի «Մովսէս Խորենացու պատմութիւն» աշխատութեան համար։ Մանրամասնութիւնները միւս անգամ։

—

Այս օրերս Թիֆլիս է եկել մի հայ բարիտօն, Ստեփանոս Եղիազարեանց ազգանունով, որը Մօսկվայի կօնսէրվատօրիայի աշակերտ է և այժմ շարունակում է իր երաժշտական կրթութիւնը պրօֆէսօր Կօմիսարժէվսկու մօտ։ Պ. Եղիազարեանց նորերս Բագւում մասնակցել է Լիւբիմօվի օպէրետային խմբին և երգել է «Դէմօն» օպէրայի մէջ և, ինչպէս պատմում են, մեծ աջողութիւն է ունեցել։ Պ. Եղիազարեանց մտադիր է շուտով մի կօնցէրտ տալ Թիֆլիսում կամ մեր ամարանոցներից մէկում։

—

Վերջին օրերս կլուբական բանկի թատրօնը շատ քիչ հասարակութիւն էր գրաւում։ Երևում է Էդիսօնի ֆօնօգրաֆը աւելի քիչ է հետաքրքրում մեր հասարակութեանը, քան թէ զանազան օպէրետային երգչուհիները։ Չը հետաքրքրվել գիտութեան մի այդպիսի մեծ գիւտով, ինչպէս է ֆօնօգրաֆը, կը նշանակէ չը հետաքրքրվել նոյն իսկ գիտութեամբ։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Էդիսօնի ֆօնօգրաֆը Թիֆլիսից պիտի տանեն մի քանի գաւառական քաղաքներ։ Առաջարկում ենք տանողներին, որ փոխանակ թազցնելու այդ գործիքի կազմակերպութեան մանրամասնութիւնները, աշխատեն բացատրել ժողովրդին, թէ նա ինչ է և ինչպէս է կազմած։ Էդիսօնի գիւտը ձեռնածուի գործիք չը պիտի լինի։ Բոլորովին ցանկալի չէ, որ ժողովուրդը կարծէ թէ ֆօնօգրաֆը մի հրաշք է, կամ մի անբնական բան։

—

Կարսից «Новое Обозрѣніе» լրագրին գրում են, որ Էրզրումից այնտեղ եկած հայերը պատմում են ալէքսանդրօպօլցի Դր.-ի հետ պատահած հետևեալ դէպքի մասին։ Փողոցում բռնվելով արդէն յայտնի խառնակութիւնների պատճառով, նա գնում է տեղական ոստիկանատուն և խնդրում է, որ իրան ուղեկիցներ տան մինչև ռուսաց հիւպատոսարանը։ Մեծ պատրաստակամութեամբ տալիս են նրան երկու ոստիկաններ։ Հէնց որ նրանք մտնում են մի խուլ փողոց, վաճառականի երկու ուղեկիցները յարձակվում են թշուառ զոհի վրա, ոստիկաններից մէկը պոկում է Դ.-ից ոսկէ ժամացոյցը, իսկ միւսը սկսում է խանչալով հարուածներ տալ նրան։ Բարեբախտաբար խանչալի հարուածն այնպէս է դիպչում նրան, որ միայն կտրում է վերնահագուստի կողքի գրպանը, որից թափվում են ոսկէ և արծաթէ դրամներ։ Կողոպտողները կատարելապէս գոհ մնացին վայր ընկած դրամներով և պոկած ժամացոյցով, իսկ թշուառ Դր. ազատվեց իրան ուղեկցող ոստիկաններից։ Այդ կողոպտումը այնպէս զօրեղ ներգործութիւն է ունեցել վաճառական Դր-ի վրա, որ նա դրանից յետոյ հիւանդացել է և այժմ հիւանդ է վերադառնում Ալէքսանդրօպօլ...

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը. Մի փորձված ուսուցիչ Ե. կարգի, ցանկանում է դասեր տալ հայոց դպրոցներից մէնում՝ ռուսաց լեզու և թուաբանութիւն, բոլոր բաժանմունքներում։ Հասցէն Армавиръ (Куб. обл.), А. Оганову.

ւորութեան բարեկամ, պատրաստ է պնդելու և նոյն իսկ յօդուածներ գրելու, որ «Խրիմեանի մազէ փարաջան իսկ ազգային զգացումներ կը ներշնչէ», իսկ եթէ նա վաղն անցաւ Մուրադեան եպիսկոպոսի կողմը, կաշխատի հաստատել, որ Նար-բէյ ոչ թէ միայն Լուսինեան չէ, այլ առհասարակ որ և է ընտանիքի էլ չէ պատկանում, իսկ մի ուրիշը պատրիարքարանի չէմքից ներս ընդունված լինելով, կամ նուբեանի ցանցի մէջ ընկած լինելով, պատրաստ է մոռանալ և Ներսէս պատրիարքին և ամբողջ Թիւրքահայերի գոյութիւնը....

Բոսֆորի ափերում այդ իսկ պատճառով շատ սովորական մի երևոյթ է, որ այսօր Ներսէսի մի խնկարկուն, վաղը դառնում է նրա անհաշտ թշնամին, որ երէկ Խրիմեանին քարկոծողը այսօր դառնում է Խրիմեանի փեշերի լիզող, կամ երէկ Մուրադեանին և Նար-բէյին հայհոյող լրագիրը, առանց մի որ և է նոր փաստ ունենալու, սկըսում է ուրիշ կերպ փչել, և երկինք բարձրացնել նրան, որին երէկ ցեխն էր գցում.... Կ. Պոլսի հասարակութիւնն էլ բոլորովին չէ զարմանում, երբ դիտում այսօր «Արևելքի» մէջ գովասանք է կարդում այն բարձր հոգևորականի մասին, դէպի որը երէկ նոյն «Արևելքը» զզուանքով էր վերաբերվում, կամ երբ մի «Արևելեան Մամուլ», կամ մի «փունջ» այսօր սկսում են լիզել իրանց թքածը...

Դա մի երկիր է, որտեղ չը կայ համոզմունք և սկզբունք, և որտեղ մարդու համոզմունքն այն է, որը աւելի ձեռնտու և աւելի դուրեկան է....

Ահա թէ ինչու Կ. Պօլսում, ուր թէև կան առանձին-առանձին վերցրած, ինտելիգենտ երիտասարդներ, բայց չը կայ որ և է գաղափարով ոգևորված, որ և է սկզբունքին ծառայող, ինքնուրոյն և խելացի երիտասարդութիւն, որը կարող լինէր հարկաւոր ժամանակը ծառայել մի որ և է հասարակական գործի....

—

Եթէ այդպէս է հռչակաւոր Պօլսում, ապա ինչ պիտի լինեն խեղճված, քնած և բորբոսած գաւառների ինտելիգենցիան և երիտասարդութիւնը։ Սակայն ինչ եմ ասում. կայ արդեօք Թիւրքաց Հայաստանում, Վան, Էրզրում, Մուշ, և այլ այդպիսի մեծ քաղաքներում ինտելիգենցիա և երիտասարդութիւն։ Ի հարկէ, ոչ։ Վերցրէք Թիւրքահայերի դպրոցները, ուր դեռ թագաւորում են խալիֆաներ և տիրացուներ, վերցրէք նրանց հոգևորականութիւնը, որի անդամները ժամերգութիւնը ժառանգաբար անգիր են սերտում, գրել կարդալը վարժ չիմանալով, վերցրէք նրանց գաւառական ժողովները, որոնց անդամները անգրագէտ ոսկերիչներ, վաճառականներ և խանութպաններ են, վերցրէք նրանց ատեհանաւոր դասակարգի մէջ հայ ծառայողներին.—և առանց տատանվելու կը համոզվէք, որ Թիւրքաց հայերը զուրկ են ինտելիգենցիայից և ինտելիգենտ երիտասարդութիւնից, որովհետև անկարելի է, որ մի ժողովրդի մէջ լինեն երիտասարդութիւն և ինտելիգենցիա, բայց նրա մէջ չը լինի ոչ մտաւոր կեանք, ոչ դպրոց, ոչ գիր, ոչ գրականութիւն և ոչ մի գաղափար և հասարակական կեանք....

Թիւրքաց Հայաստանի գիւղերի ազգաբնակութեան երիտասարդ մասը, 18—25 կամ 30 տարեկան երիտասարդները մեծ մասամբ հայրենիքից դուրս են գտնվում, պանդխտութեան մէջ են։ Քաղաքներում երիտասարդ հասակի մարդիկ պարապում են իրանց հայրերի արհեստներով։ Շատ և շատ չնչին մասն է, որ գրագէտ է և փոքր ի շատէ ուսում ունի։ Վանի, Էրզրումի, Մուշի նըման քաղաքներում էլ եղած ուսեալ երիտասարդները մեծ մասամբ տեղական դպրոցներում, կամ վանքերում գրագիտութիւն սովորած խակ ջահիլներն են, որոնց ուղեղը «դեռ չը բացված թառամում է»։ Երկրի մէջ չը կան միջնակարգ և բարձրագոյն դպրոցներ, որտեղից դուրս գային ուսում առած մարդիկ. դրսից ուսում առած մարդիկ չեն գալիս. եւրոպական ուսումով մարդիկ Թիւրքաց Հայաստան չեն մտնում։ Նւ օրտեղից մտնեն. պօլսեցի փափկասուն երիտասարդները համալների երկիրը չեն գնում, լայեաղ չեն անում, իսկ տեղացիները չեն գնում Եւրոպա կամ ուրիշ տեղեր ուսում առնելու, և եթէ մի քանիսներն էլ գնում են, նոյնպէս լայեաղ չեն անում իրանց երկիրը վերադառնալ....

Տեղումը չեն պատրաստվում, դրսից էլ չեն գալիս.—ուրեմն որտեղից կարող է Թիւրքաց Հայաստանի պէս մի կղզիացած երկրում կազմակերպվել ինտելիգենցիա և ինտելիգենտ երիտասարդութիւն. երկնքից հօ իջնել չեն կարող....

—

Մի բան միայն ուրանալ չէ կարելի։ Այդ այն է, որ Թիւրքաց Հայաստանում, թէ Հայաստանի ներքին քաղաքներում և թէ փոքր Ասիայի ծովեզրեայ քաղաքներում, Տրապիզոնում, Զմիւռնիայում, այլ և Կ. Պօլսում կան մի առանձին տիպ ունեցող մարդիկ, որոնք և իրանց համարում են Թիւրքահայերի երիտասարդութիւն։ Դրանք փոքր ի շատէ գրագիտութիւն սովորած մարդիկ են, իրանց հայրերի շորերի փոխարէն հագնում են եւրոպական սերտուկ, քօլօզի փոխարէն ծածկում են շապօ, կամ քնքոյշ ֆէս, և շատ սիրում են խօսել ու խօսել։ Փակագծի մէջ ասեմ.—այդ նրանք են, որոնց Կովկասում մկրտել են հօսօս անունով.... Այդ այն հօսօս երիտասարդներն են, որոնք առաւօտից մինչև երեկոյ, ամեն տեղ և ամեն ժամ մի պարապմունք միայն ունեն.—խօսել։ Ամեն տեղ խօսում են. գիշեր ցերեկ խօսում են։ Դրանց խօսածն էլ յիմարութիւն է, գրածներն էլ յիմարութիւն։

Զարմանալի տիպեր են դուրս գալիս այդ հօսօս երիտասարդութիւնից։ Սնված լինելով թըքական մթնոլորտում, մանկութիւնից տեսնելով շողոքորթութիւն, ստութիւն, ստորաքարշութիւն.—այդ մարդիկ, թէև եւրոպական շորեր են հագնում, բայց չեն կարողանում թօթափել իրանցից այն կեղտոտ փոշին, որով ծածկված է նրանց ուղեղը և սիրտը.... Թիւրքահայ հօսօս երիտասարդների ընդհանուր տիպը շատ անհամակրելի է. շողոքորթութիւնը նրա զարդն է, սուտ խօսելը մի պահանջ, համոզմունք չունենալը նրանք հեռատեսութեան նշան են համարում, մեծի առաջ քծնելը և թոյլին ճնշելը դրանց յատկանիշն է։ Այսօրվայ սրբութիւնը վաղը ցեխոտել,—դրանց պարապմունքն է, իսկ առօրեայ զբաղմունքը,—բամբասելը և սրա նրա տակ փորելը.... Եւ եթէ այդ փչացած մթնոլորտի մէջ բուսնում է մի փոքր ինչ ինքնուրոյն, անկախ մտածող, ազնիւ, շիտակ բնաւորութիւն, նա իսկոյն ճնշվում, հալածվում, խեղդվում է....

—

Ծանր է նայել իրականութեան այդ տխուր պատկերի վրա. խոստովանում եմ, շատ ծանր է նայել։ Բայց պէտք է նայել—և տեսնողը կը համոզվի՝ որ Թիւրքաց Հայաստանում չը կայ երիտասարդութիւն։ Այդ երկրի մէջ չեն կարողանում աճել անկախ, ազատ, ազնիւ, համարձակ բնաւորութիւններ, այլ դրանց փոխարէն առաջ են գալիս հօսօսներ, որոնց յատկանիշն է դիւրաթեք լինել, ինչպէս եղէգն, շողոքորթ, գէվզէկ,[*] վախկոտ, մի խօսքով կատարեալ հօսօս....

Եւ ով է այն միամիտը, որ երազում է, թէ Թիւրքաց Հայաստանում կայ ինտելիգենցիա կամ ինտելիգենտ երիտասարդութիւն, որն ընդունակ է անկախ մտածելու, մի գաղափարով ոգևորվելու և սիրած գաղափարի ետևից գնալու....

Այդպիսի երիտասարդութիւն կարող է և պէտք է լինի ապագայում,—բայց այժմ չը կայ...,

Ես արդէն նախատեսնում եմ։ Կարդալով այդ տխուր տողերը, բարեսիրտ ընթերցողը սրտատրոփ կերպով պիտի հարցնէ.

—Բայց միթէ բացառութիւններ չը կա՞ն։

—Բայց միթէ մի երկու ծաղիկով գարուն կը գայ,—կը հարցնեմ ես իմ կողմից բարեսիրտ ընթերցողիս....

Խ. Աղասեր

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԱԼՄԱՍՏ ԵՒ ՄԻ ԳԻՒՂ ԱՅՏՏԵՂԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Այն գիւղերը, որոնք խալիսայ չեն, Ցիլման նասող խանը վարում է նրանց պատահած դատերը: Անցած ապրիլ ամսի 14-ին, շաբաթ օր առաւօտ, Միրզա Աղզիւլ Վահաբ չուսով գնում է 4 մարթինի հրացաններով զինուած ոստիկաններով, ուղղակի Խոսրովա Ասորոց գիւղ, ուր 500-ից աւելի բնակիչներ կան և պատկանում են խալիսայութեան: Ոստիկաններէն երկուսը, Մահմադ Հասան և իւր եղբայր Հաշիմը, արդէն յայտնի անձեր են, մի քանի տարի յառաջ Աւարայրի դաշտում իրանց արած ասպատակութիւններով: Նայիբին ինչ նպատակով Խոսրովայ գալը՝ տեղացւոց ոչ մէկին յայտնի չէ լինում. նա իջնում է գիւղում մի առանձին տեղ և Մահմադ Հասան ոստիկանին ուղարկում է մի քաջ զինավարժ երիտասարդ Ասորի մօտ, որը անուանվում էր Ջիհանգիր Նուխաննա: Նայիբը և Ջիհանգիրը մէկ մէկու հետ սաստիկ թշնամի էին, որովհետև վերջինս Նայիբի ապօրինի պահանջներուն ընդդիմանում էր շատ անգամ և չէր էլ վախենում նրանից իւր զէնքի ուժով. ուստի Նայիբը հարկաւոր էր համարում վրէժ լուծել նրանից: Մահմադ Հասանը շտապով համնում է Ջիհանկիրի տուն. դեռ երիտասարդը իւր ամուսնու հետ այդ միջոցին քնած է լինում մի առանձին սենեակում, որ բարձր է գետնից 25 ոտնաչափ: Նա անամօթաբար բակի միջում կանգնած կը սկսի տեղալ անլուր հայհոյութիւններ ասելով. «Քիմ վար պուրատայ, հարամզադայ Ջիհանկիր քէօփէք օղլու. Նայիբ խաէր»: Ջիհանկիր մէկէն վեր է կենում, հագնում է է հանդերձները և բերդանկայում մի փամփուշտ զետեղելով՝ դիմում է դէպի սենեակի պատուհանը. «Շատ մի բղաւեր, գոռում է նա. գնա Նայիբին ասէ ինձ հետ գործ չունենայ, վերջն ինքն գիտէ»: Մահմադ Հասան այդտեղ երկիւղ է կրում միայնակ բռնանալու, որովհետև նա իրազէկ էր Ջիհանկիրի քաջութիւններուն. ուստի հետ է դառնում, որ Նայիբի և միւս ոստիկանաց միջոցով յաջողի բռնել Ջիհանկիրին: Ջիհանկիր իր այդ դիմադրութեան հետևանքը և ապագայ փորձանքները աչքի առաջ բերելով՝ ասում է իւր կընոջ. Հեռացիր երեխայի հետ սենեկէն, գուցէ ձեզ էլ մի վտանգ պատահի: Կինը մերժում է: Նա վճռում է կամ մեռնել միատեղ կամ մնալ միատեղ, բայց Ջիհանկիր այնքան խնդրում է, որ վերջապէս քաջ կինը զիջանում է: Մի քանի րոպէից յետոյ Նայիբը իւր չորս զինեալ ոստիկաններով բակի դռնից ներս է մտնում և սկսում են կրօնքն և ազն հայհոյելով ասել. «Զիք էշիէ, են աշաղայ»: Ջիհանկիր իւր կնոջ շտապեցնում է դուրս գնալ. խեղճ կինը օրօրոցը աջ ձեռքից քարշ արած, դուրս է գալիս սենեկից և սանդուխի մի քանի աստիճանները չորունակելէն յետոյ ասում է. «Նայիբ, կարծեմ ինձ հետ գործ չունիք»: Նայիբի կողմէն լսում է թէ «Դուք ազատ էք»: Կինը դուրս է գալիս բակի դռնէն մի ուրիշ հարևանի տուն ու անհամբեր սպասում իւր անբաղդ ամուսնու թանգագին կեանքի վտանգուելու համբաւին: Եւ ահա այդ միջոցին Նայիբը հրամայում է Մահմադ Հասանին թէ «Գնա քարշ բեր տնիսխ կեավուրին»: Մահմադ Հասան արագութեամբ ցատկում է դէպի սենեակի սանդուխները մարթինի հրացանը ձեռքին, որ բարձրանայ սենեակը. բայց Ջիհանկիր վստահաբար մի գնտակ ձգում է ուղղակի Մահմադ Հասանի աջ աչքին, գլորում է նրան ցած, որ մի ակնթարթում փչում է շունչը: Ջիհանկիր կրկին շտապում է մի ուրիշ փամփուշտ զետեղել հրացանում. բայց իրան դժբաղդութեամբ այս անգամ նախորդ գնտակի գնդակալը խրուվում է հրացանում ու դուրս չի գալիս: Երբ ներքևից նկատվում է այդ, շտապով թափվում են սենեակը և սկսում են սպանել անվեհեր Ջիհանկիրին: Վեց հարուածեանի իննն գնդակ խփում են կրծքին, երկու աչքերը հանում, դէմքը մի թրով իջեցնում են մինչի ծնօտը, մատներն առանձին-առանձին յօշոտում են, ծնկերը և ազդրը կտրատելով բաժանում են մարմնից, ինչպէս և այլ մի քանի անդամները..:

Այս սոսկալի դէպքը տեղական գաղղիացի պատէրները հեռագրով իմաց տուին նախ՝ Օգոստափառ Շահին Թէհրան և ապա Թագաժառանգին Դավրէժ, ինչպէս և գաղղիական հիւպատոսին: Ջիհանկիրի դիակը աղտոտուած մնում է սպանուած՝ սենեկում, որովհետև Դավրիժու գաղղիական հիւպատոսը հեռագրած էր Սալմաստ չը թաղել նրան, մինչև որ Դավրիժու զինվորներ Սալմաստ համնին, և սրանց քննութիւնից յետոյ թաղել: Ցիլմանի միւշտէյիդ Հաճի Սատըղ Աղան Շէրիի օրէնքով դիակը զննեց և ապօրինի սպանման տեղեկագիրը վաւերացնելով յանձնեց կաթօլիկ պատէրաց, որոնք սուրհանդակի ձեռքով ուղարկեցին Դավրէժ գաղղիական հիւպատոսարանը: Գործը դեռ վերջացած չէ և դիակը յօշոտուած մնում է դեռ սենեկում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Կ. Պօլսից յունիսի 19-ին ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ռուսաց դեսպան պ. Նէլիդօվ, որը միտք ունէր արձակուրդ առնել և գնալ, հրաման ստացաւ մնալ իւր պաշտօնում: Անգլիական դեսպան սըր Ուայտ, որը սրանից մի քանի շաբաթ առաջ արձակուրդ էր ստացել և այժմ գտնվում է Գաշտէյնում, հրաման է ստացել վերադառնալ Թիւրքաց մայրաքաղաքը:

—Թիւրքաց կառավարութիւնը չստացրել է Մակեդօնիայում եղած զօրքերի թիւը:

—Կօբուրգեան պրինցը, ինչպէս հաղորդում են Կ. Պօլսից, աշխատում է գալ Թիւրքաց մայրաքաղաքը և տեսնվել Սուլթանի հետ:

—Նիշում ձերբակալված է մի բօլգարացի օֆիցեր, որը լրտեսութեամբ էր զբաղվում:

—Բօլգարիայի նախկին իշխան Ալեքսանդր Բատտենբերգ այժմ Վիեննա է եկել: Այդ բանին քաղաքական նշանակութիւն են տալիս:

—Պարիզից հաղորդում են, որ բալկանեան մանր պետութիւնները աւելի են սկսում միմեանց մօտենալ, և բալկանեան ֆեդերացիայի հարցը գուցէ մօտիկ ապագայում իրագործվի:

—«Levant Herald» լրագիրը հաղորդում է հետեւեալը: «Անցեալ տարի Ս. Յովսէփի ֆրանսիական միաբանութեան կոյսերը թողնելով Էրզրում քաղաքը, տեղափոխվեցան Սամսոն և այդտեղ փոխադրեցին և իրանց ղեկավարութեան տակ եղած օրիորդական դպրոցը: Այժմ Էրզրումի հայ-կաթօլիկ հասարակութիւնը դիմել է քաղաքի ֆրանսիական հիւպատոսին, խնդրելով որ ֆրանսիական կառավարութիւնը, աչքի առջև ունենալով որ հայ կաթօլիկ համայնքը չունի այլ ևս մի իգական դպրոց, գործ դնէ իւր ազդեցութիւնը՝ կամ Ս. Յովսէփի միաբանութեան կոյսերին Էրզրում վերադարձնելու, կամ այդ միաբանութեան փոխարէն ուղարկէ Էրզրում մի որ և է ուրիշ միաբանութեան պատկանող քոյրերին,՝ Էրզրումի մէջ որ և է իգական դպրոց հայ-կաթօլիկ համայնքի համար հաստատելու նպատակով»:

—Պարիզից լրագիրներին հեռագրում են, որ նիհիլիստների դէմ խօսած ճառի մէջ պրօկուրոր Լէմբար ասեց, թէ Ֆրանսիայում ապաստան որոնող օտարազգիները պէտք է յարգեն տեղական օրէնքները: «Մենք հիւրասիրաբար ապաստան ենք տալիս դրանց, աւելացրեց պրօկուրորը,—դրա փոխարէն նրանք ևս իրանց կողմից պարտաւոր են արժանավայել կերպով վարել իրանց, որպէս զի միջազգային դժուարութիւններ չը ծագեն և չը վրդովեն մեր հանգստութիւնը»:

—Մալտայից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, այնտեղի ազգաբնակութեան մէջ մեծ յուզմունք է տիրում այն պատճառով, որ կառավարութեան կարգադրութեամբ տարրական դըպրոցներում անգլիական լեզուն պէտք է դասախօսվի իտալական լեզուի փոխարէն:

—Պարիզից եւրօպական մի լրագրին հեռագրում են, որ պատգամաւորների ժողովին առաջարկված է մի օրինագիծ, որով ամուսինները երեք տարի ջոկ և բաժան ապրելուց յետոյ պէտք է ապահարզան ստացված և բաժանված համարվեն:

—Մայրաքաղաքի լրագիրներին Հռոմից հեռագրում են, որ Հռոմում հանրապետական կուսակցութիւնը հարիւր հազար օրինակ մանիֆէստ է տպել և տարածել ամբողջ Իտալիայում երեքպետեան դաշնակցութեան դէմ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լօնդօնի «Morning Post» լրագրում տպվեց մի յօդուած Միջին Ասիայից և հիւսիսային Պարսկաստանից Կասպից ծովով դէպի Ռուսաստան տանվող բամբակի արտահանութեան աճման մասին: Հիւսիսային աֆղանական շրջանները նոյնպէս իրանց բամբակը ուղարկում են Չարջոյ, և այդ պատճառով աֆղանական այդ շրջաններից անգլիական ապրանքները կատարելապէս արտաքսվել են: Անցեալ տարի Միջին-Ասիայով Ռուսաստան ներմուծած բամբակի ամբողջ քանակութիւնը համնում էր 26,500 տոննի, այն ինչ ուրիշ երկրներից ներմուծված է Ռուսաստան ընդհանրապէս մօտ 110,000 տոնն: Միջին ասիական բամբակի առևտրի չաբաթական դրամական շրջանառութիւնը համնում է 100,000 րուբլու ոսկով: Կանոնաւոր առևտրական յարաբերութիւններին մի փոքր արգելք է լինում այն հանգամանքը, որ ձմեռը Կասպից ծովը սառչում է:

*
**

«Արևելքի» մէջ կարդում ենք. «Երէկ, ըստ կանխագոյն հրամանի Պատրիարքարանի, ազգային բոլոր վարժարանք հանդէսներ կատարեցին ի յիշատակ Սրբոց Թարգմանչացն Սահակայ և Մեսրոպայ, և փակ մնացին: Մեր դպրոցների համար՝ նըւիրական տօներէն է այս, և կարժէ որ ամեն տարի առաւելագոյն շքով տօնուի այդ օրն՝ ուշադրութիւն դարձունելով մեր գրի և գրականութեան վրա, որ ազգային դաստիարակութեան հիմն է»:

*
**

Իշխան Բիսմարկ այս օրերս դիմեց կայսրին խընդրելով, որ գոնէ իր կենդանութեան ժամանակ արձան չը դնեն իր համար: Դրա փոխարէն իշխան Բիսմարկին աւելի հաճելի կը լինէր, եթէ արձան դնելու համար կազմված մասնաժողովներին դիմէին հարցմունքով, թէ արդեօք չէին համաձայնվի նրանք այդ նպատակով հաւաքված գումարները գործ դնել Վիլհէլմ I կայսրի յիշատակին Բերլինում մի եկեղեցի կառուցանելու վրա:

*
**

«Figaro» լրագիրը ապել է մի քանի կենսագրական տեղեկութիւններ Պարիզում գտնվող ռուս անարխիստների մասին: Դրանց թւում դասվում է և մի վրացի իշխան, Նիկօլայ Նակաշիձէ ազգանունով, որի ազգականներից շատերը մեծ պաշտօններ են վարում: Մեղադրվածի հայրը գնդապետ է. Նըրա եղբայրը նահանգապետ է Կովկասում: Նակաշիձէ բոլորովին պատանի, ջղային, տպաւորվող և վերին աստիճանի կասկածոտ մարդ է, նրա քունը շատ անհանգիստ է, քնի մէջ բարձր է խօսում և միշտ կարծում է թէ թշնամիներով է շըրջապատված: Պետերբուրգում ուսանող եղած ժամանակ, նա խառն էր հակակառավարչական մի գործում, բայց փախաւ և գնաց Պարիզ: Միջոցներ չունենալով, նա չը կարողացաւ շարունակել իր ուսումը Պարիզում: Վերջապէս, անցեալ տարվայ վերջը, նա մտաւ պրօֆէսոր Ֆրէմիի քիմիական լաբօրատորիան, բայց որովհետև նա այնտեղ պէտք է որոշված ծրագրի համեմատ ուսում առնէր, և ոչ թէ ուսումնասիրէր այն, ինչ որ իրան աւելի էր հետաքրքրում, այդ պատճառով Նակաշիձէ դուրս եկաւ Ֆրէմիի ունկնդիրների թւից:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԱՐԻԶ, 29 յունիսի: Վիշիից հաղորդում են, որ գէներալ-ադիւտանտ Վաննօվսկի ներկայ էր տեղական թատրօնական ներկայացման, և որ այդ առիթով նուագախումբը ածեց ռուսաց ազգային օրհներգը, որից յետոյ հասարակութիւնը գոչեց՝ «կեցցէ Ռուսաստան»:

ԼՕՆԴՕՆ, 29 յունիսի: Լորդերի ժողովը, վիճաբանութիւններից յետոյ, որոնք 2 ժամ տևեցին, առանց քուէարկութեան, երկրորդ ընթերցանութեան միջոցին հաստատեց Հէլգօլանդը զիջանելու բիլլը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 30 յունիսի: Ս. Սինօդի ուկազի հետ միասին հրատարակված են զինուորական և ծովային վարչութիւնների եկեղեցիները և հոգևորականութիւնը կառավարելու կանոնները:

ՀՌՈՄ, 30 յունիսի: Պատգամաւորների ժողովը միաձայն ընդունեց այն որոշումը, որով առաջարկվում է կառավարութեանը՝ նպաստել միջազգային ընդհարումները միջնորդ դատարաններով վճռելու հարցին: Վիճաբանութիւնների միջոցին Կրիսպի համաձայնվեց այդ առաջարկութեան հետ, խօսեց իր խաղաղասիրական ձգտումների մասին, և յայտարարեց, որ բոլոր կօնգրէսներում Իտալիան կը պաշտպանի խաղաղութեան գործը:

ՎԻԷՆՆԱ, 30 յունիսի: Կարլսբադում տեղի ունեցաւ Կօբուրգեան տան ընտանեկան խորհուրդը. —տոհմի գլխաւորը՝ Դուքս Էրնստ-Սակսէն-Կօբուրգեան, պրինց Ֆերդինանդի հօրեղբայրը դըրականապէս պահանջում էր, որ պրինցը հրաժարվի բօլգարական գահից: Սակայն պրինցը մերժեց: Դուքս Էրնստ ուղևորվեց Վիէննա պրինցուհի Կլեմենտինայի մօտ, որ համոզի նրան ներգործելու որդու վրա:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 1 յուլիսի: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութիւնը յայտարարում է, որ հարկաւոր համարելով վերաքննել արական գիմնազիաների դասատուութեան ծրագիրը, 1889 թւին հիմնեց, իշխան Վօլկօնսկու նախագահութեամբ, մի յանձնաժողով, բաղկացած պրօֆէսորներից, դիրեկտօրներից, գիմնազիաների ուսուցիչներից և մասնագէտներից: Պետական խորհրդի մէջ գործը վերջնականապէս քննելիս, նախագծի մէջ մի քանի փոփոխութիւններ են եղած և գիմնազիաների շաբաթական դասերի նոր ցուցակը յունիսի 12-ից արժանացաւ Բարձրագոյն քննութեան և նոյն ժամանակ տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն հրաման՝ երկու շաբաթով երկարացնելու արձակուրդը: Նոր ցուցակով աւելացրած է՝ 3-ական դաս կրօնից և ռուսերէնից, մի-մի դաս պատմութիւնից և ֆիզիկայից, և 5 դաս վայելչագրութիւնից և գծագրութիւնից, որը մտցրած է պարտաւորեցուցիչ առարկաների մէջ. քչացրած է՝ 10-ով հին լեզուների դասերի թիւը, 2-ով աշխարհագրութեան դասերինը և 1-ով մաթեմատիկայի դասերինը: Բոլոր առարկաների դասատուութիւնը, սկըսելով այս ուսումնական տարվանից, պէտք է տեղի ունենայ համաձայն ուսումնական նոր կանոններին և ծրագիրներին, անելով առաջին տարիները այն փոփոխութիւնները, որոնց վրա մատնանիշ կանվեն մինիստրութեան կողմից, կամ անհրաժեշտ կը համարվեն իւրաքանչիւր դպրոցական հիմնարկութեան մանկավարժական ժողովների կողմից, ուսումնարանական շրջանի հաստատութեամբ: Նախագծած է, որ գոնէ երեք ստորին դասարաններում ռուսերէն և երկու՝ հին լեզուների, մանաւանդ լատիներէնի դասատուութիւնը յանձնվի մի և նոյն ուսուցչին, որը ռուս ծագումից պիտի լինի: Հին լեզուների դասատուութեան մէջ առանձին ուշադրութիւն պիտի դարձնվի հին հեղինակների օրինակելի գրուածների ընթերցանութիւնը զօրացնելու և այդ պարապմունքին գերակշիռ նշանակութիւն տալու վրա, պահպանելով ռուսերէնից երկու հին լեզուներով գրաւոր թարգմանութիւններ անելու վարժութիւնները միմիայն իբրև դիտակտիկական միջոց:—«С.-Пет. Вѣд.» լրագիրը հաղորդում է, որ թոյլատրված է իւրաքանչիւր տարի հացահատիկների տօնավաճառ կազմել Սիմֆերօպօլում:—Լրագիրները հաղորդում են, որ ենթադրութիւն կայ շատացնել ապակու և ապակեղէնի մաքսահարկը, ինչպէս և մեղրի և մեղուաբուծութեան միւս արդիւնքների մաքսահարկը:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի: Երէկ Մեծ Իշխան Միխայիլ Նիկօլաեվիչ ճանապարհ ընկաւ դէպի Օրէան՝ Վիլէնսկի նահանգում տեսնելու այնտեղ բանակ դրած արտիլերիական գնդերը:—«Нов. Вр.» լրագիրը հաղորդում է, որ Պետերբուրգում հիմնվում է բակտէրիօլօգիական ինստիտուտ, որի դիրեկտօր կը նշանակվի Վ. Կ. ֆօն-Անրէպ:—«Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է որպէս լուր, որ մտադրութիւն կայ Ֆէօդօսեան նաւահանգստի կառուցումը սկսել ներկայ աշնան:—Նոյն լրագրի հաղորդած տեղեկութիւնների համեմատ, մանր նաւթագործարանատէրերին կրկին 1000 ցիստէրն-վագօններ են տրվում Անդրկովկասեան երկաթուղու վրա:—Լրագիրների տեղեկութիւնների համեմատ, Խարկօվի գիւղատնտեսական ընկերութեամբ թոյլ է տրված գիւղատնտեսների շրջանական համագումար ժողով հրաւիրել:—Հաւանութիւն է գտել Կիէվի գիւղատնտեսական ընկերութեան առաջադրութիւնը՝ գիւղատնտեսների գաւառական ժողովներ հրաւիրելու և հող պարարտացնող մի քանի նիւթերի, վրա երկաթուղիական սակագները փոփոխելու մասին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 2 յուլիսի: Այսօր ներքին առաջին փոխառութեան տոմսակների խաղարկութեան ժամանակ գլխաւոր գումարներն ընկան հետևեալ տոմսերի վրա:

№ սերիայի	№ տոմսի.	Գումարը	№ սերիայի	№ տոմսի	Գումարը
18,348	47	200,000	935	9	1,000-ական
1,611	6	75,000	19,142	9	
19,875	40	40,000	19,675	46	
14,082	11	25,000	8,756	2	
12,303	5	10,000	7,253	35	
5,527	42	10,000	4,804	42	
10,764	22	10,000	14,996	18	
11,732	47	8000-ական	6,803	45	
639	31		12,116	36	
4,552	50		4,470	45	
14,037	30		8,487	46	
11,232	30		8,737	9	
11,232	47	5,000-ական	9,741	9	
2,578	16		5,283	26	
18,313	20		7,457	24	
16,424	45		17,688	2	
16,545	26		7,433	44	
14,965	12		2,670	28	
19,389	45		4,140	42	
11,680	40		3,998	38	

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ВЫСОЧАЙШЕ УТВЕРЖДЕННОЕ ТОВАРИЩЕСТВО МЕХАНИЧЕСКАГО И ЧУГУННО-ЛИТЕЙНАГО ЗАВОДА

БЕЛЛИНО-ФЕНДЕРИХЪ

ВЪ ОДЕССѢ.

Складъ и производство сельско-хозяйственныхъ и заводскихъ машинъ и орудій, какъ-то:

Постоянныхъ паровыхъ машинъ и котловъ разныхъ системъ и силъ, Мукомольныхъ мельницъ и всякаго рода принадлежностей къ нимъ. Щеретовокъ, вальцовыхъ поставовъ крупосѣекъ, буратовъ и всякихъ другихъ мельничныхъ машинъ системы Г. Даверіо. Лѣсопильныхъ станковъ съ пилами. Конныхъ молотилокъ, и приводовъ, вѣялокъ, соломорѣзокъ, кукурузныхъ молотилокъ—ручныхъ, конныхъ и паровыхъ Прессовъ для винограда и сѣна. Маслобоекъ, брандспойтовъ и пасовъ. Конныхъ грабель «Голинсвортъ».

Производство котельныхъ работъ и отливка изъ чугуна и мѣди.

Выполненіе всякаго рода заказовъ для паровыхъ вальцовыхъ мельницъ, винокуренныхъ, пивоваренныхъ, сахарныхъ и другихъ заводовъ, вагоны для конножелѣзныхъ дорогъ.

Складъ локомобилей, паровыхъ молотилокъ, конныхъ молотилокъ со штифтовыми барабанами и конныхъ приводовъ извѣстной фирмы Клйетонъ и Шутлівортъ въ Линкольнѣ, и Вѣнѣ.

Главный складъ жатвенныхъ машинъ и косилокъ «Желѣзная рама» и «Континенталь» Джонстона.

Единственный складъ вальцовыхъ станковъ Г. ДАВЕРІО въ Цюрихѣ.

Заводъ имѣетъ свой собственный эллингъ для постройки пассажирскихъ и буксирныхъ пароходовъ, паровыхъ катеровъ, баржъ и проч. и принимаетъ заказы на поднятіе на эллингъ судовъ для исправленія или окраски подводныхъ частей и ихъ корпусовъ.

Агентъ въ Ростовѣ н|Д. Г. Я. Золотухинъ, Николаевскій пер. д. Арт. Яблокова, противъ Реальнаго училища кв. № 8.

16—100 (ե. չ.)

„ԿՈՎԿԱՍ" ԶԻՆԱԳՈՐԾԱՐԱՆ

Գ. ԱԼՈԵԱՆՑԻ

Յանձնարարութեամբ պատրաստում է հետեւեալ նոր կատարելագործված որսորդական հրացանները:

ա. ԵՐԿՓՈՂԱՆԻ և ՄԷԿՓՈՂԱՆԻ—կենտրոնահար (центральнаго боя) և բերնից լցւնովի (шомпольныя), արտասահմանի պողպատեայ և Դամասկոսի խառն կոչված փողերով և ֆրանսիական ու անգլիական սիստեմի փականներով. գնդակները միմիայն ընկոյզի փայտից.

բ. ԿԵՆՏՐՈՆԱՀԱՐ ՊՈՂՊԱՏԵԱՅ ՊՏՈՅՏԱՁԵՒ փողերով (нарѣзными стволами) և կամ փողերից մէկը պտոյտաձև, իսկ միւսը ողորկ (гладкій).

գ. ՄՕՆԹԷՔՐԻՍՏՕ-ԿԱՐԱԲԻՆ կոչված հրացաններ պողպատեայ փողերով (այս հրացանների փամփուշտները առանց վառօդի են լինում. որանցով սենեակի մէջ վարժեցնում են նշանառութեան կանանց և երեխաներին)

դ. ԲԵՐԴԱՆԻ ՈՐՍՈՐԴԱԿԱՆ ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ 16 կալիբրի պողպատեայ և սովական փողերով:

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ բերնից լցնովի և Լեֆոշէ կոչված սիստեմի հրացաններն կենտրոնահար սիստեմի է ձևափոխում.

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ հիմնվելով զանազան փորձերի վրա վերաշինում է ՎԻՆՉԵՍՏՐԻ Պահեստաւոր հրացանն Սմիթ-Վէսսոնի ատրճանակի փամփուշտներին յարմարեցնելով, որով հրացանաձգութիւնն աւելի յաջող արդիւնք է ցոյց տալիս.

ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ վերանորոգում է ամեն սիստեմի հրացաններ և ատրճանակներ, նոյնպէս պատրաստում է որսորդական հրացանների բոլոր պարագայքը:

Գները արտասահմանի հրացանների գնից համեմատաբար աւելի աժանացրած են:

Արհեստանոցն ունի նաև առանձին բաժանմունք երկաթէ փականագործական և ճախարակա-մեքենագործական աշխատութեանց համար:

Արհեստանոցում գտնվում է մասնագէտ վարպետ կարի մեքենաների վերանորոգութեան համար: Դիմել, Тифлисъ Солдатскій базаръ, Оружейная мастерская «Кавказъ» Галусту Алоянцъ.

3—3 (ե)

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ

ԱՅՑ ԹԻՒՐՔԱՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

(ՀԱՅ ՏՈՒՐԻՍՏԻ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ)

Աշխատասիրութիւն

ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑԻ

Գինն է 60 կոպէկ: Վաճառվում է Թիֆլիսի հայ գրավաճառների մօտ և „Մուրճի" խմբագրատանը:

4—10

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—9—11 ժ. վիրաբուժութեան (և ատամնացաւի) սիֆիլիսի և աչքացաւի:
ԲՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ—10½—11 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12½—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. բացի կիրակի:
ՊՐՈԶՕՐՕՎՍԿԻ—12—1 ժ. ներքին, կանանց և երեխայոց ց.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ՉԵՊՈՒՐԿՕՎՍԿԻ—5—5½ ժ., մէզի և խիսդ հեռագոտութիւն: կրծքացաւի:
ԳԱԴՕՄՍԿԻ—5—6½ ժ. կաշուի ցաւերի և սիֆիլիսի.
ՓՈՒՂԻՆԵԱՆ—5½—6½ ժ. ներքին, երեխայոց և ջղային ց. (էլեկտրոտերապիա):
ԳՐԵՉԱՆԻՆՈՎ—6½—7½ ժ. վիրաբուժ. (և կոկորդի, ականջի, քթի ց.) և վեներ. ց.
ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—6½—7½ ժ.
Վճար—50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար առանձին:
Հերթական բժիշկ—երեկ. ժ. 9-ից մինչև առ. ժ. 7-ը:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ.

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ Կ. Պոլսից եկած լուսանկարիչ պ. Վըրոյրի հետեւեալ պատկերները:

1) Խրիմեան Հայրիկի եօթանասնամեայ մեծադիր նկար, գինն է . . . . 1 ր.
2) Մելքիսեդէկ եպ. Մուրադեանց մեծադիր նոր պատկեր . . . . 1 »
3) Նոյն կաբինէտ դիրքով . . . . . . 50 կ.
4) Ներսէս պատրիարքի գերեզմանը . . 1 ր.
5) Դուրեան քահանայեղծի շիրիմը . . 60 կ.
6) Ս. Փրկչի նորակառոյց հիւանդանոց. 60 »
7) «Պետրոս Ադամեան հիւանդ» մեծ դիրքով նոր պատկեր . . . . 1 ր.
8) Նոյն կաբինէտ դիրքով . . . . . . 50 կ.
9) Պ. Ադամեանի բնական և իր գլխաւոր դերերի լուսանկարները, այսինքն, «Լիր Արքայ», «Օթէլլօ», «Դարբին», «Կորրադօ», «Համլէտ», «Ուրիէլ Ակոստա» և «Քին», ընդամենը ութ կտոր, գին . . . . 2 ր.
10) Գալֆայեան որբանոցի խմբանկարը. 1 »
11) Հանգ. Սրբուհի Մայրապետ Գալֆայեան, հիմնադիր-մայր Կ. Պոլսի աղջիկների որբանոցի . . . . 1 ր.
12) Երանուհի Մայրապետ Յովհաննէսեան, այժմեան մայր Գալֆայեան որբանոցի, գին . . 50 կ.
13) Մ. Մնակեան, տաղանդաւոր դերասան . . . . 50 կ.
14) Նոյն կաբինէտ դիրքով . . . . . . 50 կ.
15) Ներսէս պատրիարք կաբ. դիրքով. 50 կ.
16) Խասգիւղ Կ. Պոլսի. Ներսէս պատրիարքի ծննդավայրը . . . . 1 ր.
17) Կ. Պոլսի հայ հրդեհաշէջ ջրհանակիրների խումբը . . . . 1 ր.

Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել այս հասցէով. Тифлисъ, Михайловскій мостъ, А. Испирьяну, № 11. Մէկից մինչև երեք օրինակ պատկեր ուղողները ճանապարհածախս վճարում են ընդամենը 25 կ, մարկա, իսկ աւելի պահանջողներին ճանապարհածախսը մեզ վրա է:

4—5

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ մի նորաւարտ երիտասարդ ցանկանում է հայոց լեզուի դասեր ունենալ հայ ընտանիքներում. պատրաստում է աշակերտներ նաև յիշեալ դպրոցի բոլոր դասարանների համար: Ցանկացողները կարող են դիմել «Надежда-ի գրասենեակը, ժամը 10—1 ցերեկվայ:

3—5

ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑԸ

Յայտարարում է ի գիտութիւն իր հետ գործ ունեցողների, որ նրանք իրանց թղթակցութիւններն ուղղեն խանութին և ոչ պ. Նիկողայոս Տէր-Ղևոնդեանցին, որը այս տարվայ ապրիլի 1-ից հրաժարված է ընկերութիւնից:

2—3 (Ե)

ՄԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ, որը իր գիմնազիական ուսումը աւարտած է Խաւլիայում և ապա "ԿՕՆԷԼԻԱՆՕ" դպրոցում, որը լաւ ուսումնասիրած է գինեգործութիւն, այգեգործութիւն և առհասարակ երկրագործութիւնը, և ունի պաշտաձ վկայականներ՝ պաշտօն է որոնում:

Նամակով կարելի է դիմել հետեւեալ հասցէով. Михаилу Тиминджіеву, Карасубазаръ (Тавр. губерн)

2—3

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՋՕՐՋ ՍՏԷՖԵՆՍՕՆ

Աշխատասիրութիւն Օդէսայի հայ ուսանողութեան:

Գինն է 1 րուբլի: 3—4

Լոյս տեսաւ

«ՄԻՐ ՃԱՆԱՆՉՆԻՐԸ»

կատակերգութիւն երեք արարուածով,

Հեղինակութիւն Ց. Կուսիկեանի.

Գինն է 1 րուբլի:

3—3

Լոյս տեսաւ մամուլի տակից

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

վէպիկը

ԱՅՆՏԵՂ ԵՒ ԱՅՍՏԵՂ

Գինն է 10 կոպէկ: Հարցնել գրավաճառանոցներում:

10—10

Մարմնի մասերը, մանաւանդ ոտների մատները փտելուց պահպանող փոշի

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

ծախվում է դեղատներում և դրօգխաններ[i] մօ[t] Եւրոպայի նշանաւոր քաղաքներում և կայսրութեան բոլոր քաղաքներում: ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, հնարողի, դեղատան տիրոջ, ֆարմացիայի մագիստր Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ մօտ, Էլէկտօրալնայա փողոց, № 39. Գալմանինի մեծ արկղը արժէ Վարշավայում 50 կ., փոքրը 30 կոպ.

ՊԷՏՔ Է ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ և պահանջել, որ իւրաքանչիւր արկղը կրէր փոշու գործածութեան բացատրութիւնը և փարիզի ցուցահանդէսի մեդալները:

3—10 (Ե)

ԾԽԱԽՈՏԻ ԷԿՍՏՐԱԿՏ

ՆԻԿՕԼԱՅ ԲՕՂԴԱՆՕՎԻ ԵՒ ԸՆԿ.

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԵՒ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑ ոչխարներին, եղջերաւոր և այլ կենդանիներին բորոտութիւնից և կաշու ուրիշ ամեն տեսակ հիւանդութիւններից բժշկելու, նմանապէս ձիերին, շներին կաշու ամեն տեսակ հիւանդութիւններից և թռչուններին պարազիտներից բժշկելու համար:

ՊԱՀՊԱՆՈՒՄ Է ամեն տեսակ ծաղիկներ, բոյսեր, ծառեր և բանջարեղէններ՝ որդներից, թրթուրներից և ուրիշ միջատներից:

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏ Թիֆլիսում՝ Դեղագործական Ապրանքների Վաճառման ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ հաստատված կովկասեան ընկերութեան մէջ:

3—25 (Ե)

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Շոգենաւերի կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ դէպի ԲԱԹՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 4/16 ապրիլից սկսած

ԵՒ ՓՈԽԱԴԱՐՁ

Բաթումից Մարսէլ, մտնելով Տրապիզօն, Սամսօն, և Կ. Պոլիս, հինգշաբթի օրերը, երկուշաբաթը մի անգամ, հինգշաբթի 26 ապրիլից (մայիսի 8-ից) սկսած:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐԸ ԴՈՒՐՍ ԵՆ ԳԱԼԻՍ

Հինգշաբթի, 21 յունիսի (3 յուլիսի), շոգենաւ ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ, նաւապետ ԺԻԲՈՒԷՆ

—	5/17 յուլիսի	—	ԱՆԱՏՕԼԻԱ	— ԳԱՐՐԻԳ
—	19/31 յուլիսի	—	ՍԻՐԿԱՍԻ	— ԲՕՇԷԼ
—	2/14 օգոստոսի	—	ՄԻՆԳՐԷԼԻԱ	— ԺԻԲՈՒԷՆ

Տեղեկութիւնների համար ճանապարհորդների և բեռների մասին թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան ագէնտներին. ԲԱԹՈՒՄՈՒՄ պ. Գարանիօնին, Նաբերէժնայա, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պ. Վիկտոր դ'ԱՐՆՕԻՆ, նախկին Արծրունու գալերէյայում, № 114.

8—10 (Հ. և Ե.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 2 Іюля 1890 г.

Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовск. ул. д. каз.